

#MPΔ2024

Οδηγός Μελέτης

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ
«Το Δικαίωμα στην Ελευθερία από όλες τις μορφές βίας»

13-15 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2024

ΠΡΟΕΔΡΟΣ:
ΚΑΤΕΡΙΝΑ
ΤΣΑΛΗ

ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ:
ΠΗΝΕΛΟΠΗ ΦΩΤΕΙΝΗ
ΚΑΤΣΟΥΡΗ

*9^η Πανελλήνια Μαθητική Προσομοίωση
των Επιτροπών του ΟΗΕ
για τα δικαιώματα του Ανθρώπου
«Μαθητές σε Ρόλο Διπλωμάτη»*

Επιμέλεια: Ομάδα Ηλεκτρονικής Υποστήριξης ΜΡΔ 2024 Online

Πίνακας Περιεχομένων

1. Καλωσόρισμα του Προεδρείου
2. Ιστορική Επισκόπηση: Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών και η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού.....
3. Η Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού: Ρόλος και Αρμοδιότητες.....
4. Το άρθρο 19 της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του παιδιού.....
5. Ανάλυση του άρθρου 19 με βάση το 13^ο Γενικό Σχόλιο της Επιτροπής.....
6. Ειδικότερα Ζητήματα.....
- 6.1 Ένοπλες επιθέσεις σε σχολεία (School shootings).....
- 6.2 Σωματική κακοποίηση παιδιών.....
- 6.3 Παιδιά στρατιώτες.....
7. Ερωτήσεις προς τους συμμετέχοντες και τις συμμετέχουσες.....
8. Ηλεκτρονικές πηγές και ενδεικτικές επιλογές για πρόσθετη μελέτη.....

1. Καλωσόρισμα του Προεδρείου

Αγαπητοί εμπειρογνώμονες,

Είναι μεγάλη χαρά και τιμή μας να σας καλωσορίσουμε στην 9^η πανελλήνια μαθητική προσομοίωση «Μαθητές σε ρόλο Διπλωμάτη» και συγκεκριμένα στην Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού με θέμα ημερήσιας διάταξης το δικαίωμα στην ελευθερία από όλες τις μορφές βίας. Μέσα από το ευχάριστο ταξίδι του ΜΡΔ θα εξετάσουμε φέτος φλέγοντα ζητήματα, θα παραθέσουμε ιδέες και θα καταλήξουμε στις καλύτερες και αποτελεσματικότερες προτάσεις-λύσεις.

Το θέμα της Επιτροπής μας είναι διαχρονικό και πάντα επίκαιρο, καθώς η καταστρατήγηση των δικαιωμάτων του παιδιού δεν είναι φαινόμενο που εμφανίστηκε ξαφνικά. Η προστασία των παιδιών από κάθε μορφή βίας είναι θεμελιώδες δικαίωμα για το οποίο πρέπει να παλεύουμε όλοι. Μαζί θα έχουμε τη δυνατότητα να εξετάσουμε ποιες μορφές βίας υφίστανται τα παιδιά, ενώ με γνώμονα το άρθρο 19 της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, θα δούμε την προβλεπόμενη αποτροπή τους.

Στο πλαίσιο του Μαθητές σε Ρόλο Διπλωμάτη, ως εμπειρογνώμονες θα κληθείτε να κάνετε έρευνα για το παρόν ζήτημα, να μας προτείνετε λύσεις στα ειδικότερα θέματα που θα εξετάσουμε και μέσα από πολύ συζήτηση να καταλήξουμε μαζί στις καλύτερες μεταξύ αυτών. Ο παρών Οδηγός Μελέτης δημιουργήθηκε από εμάς για εσάς ως μία γενική κατευθυντήρια γραμμή που θα κάνει ευκολότερη την περαιτέρω έρευνά σας και θα σας προετοιμάσει για αυτά που πρόκειται να συζητηθούν δια ζώσης.

Αυτό που επιθυμούμε και περιμένουμε από εσάς είναι να κάνετε ενδελεχή έρευνα, να έρθετε προετοιμασμένοι και φυσικά να οπλιστείτε με όρεξη και καλή διάθεση. Φυσικά για οτιδήποτε χρειαστείτε είμαστε στη διάθεσή σας. Ανυπομονούμε να σας γνωρίσουμε όλους από κοντά και ευχόμαστε η εμπειρία σας στο Μαθητές σε Ρόλο Διπλωμάτη πέρα από διδακτική να είναι ταυτόχρονα διασκεδαστική και ευχάριστη.

Με εκτίμηση,

Κατερίνα Τσαλή, Πρόεδρος, Πηνελόπη Κατσούρη, Αντιπρόεδρος

2. Ιστορική Επισκόπηση: Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών και η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του παιδιού

Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) αποτελεί έναν παγκόσμιο διεθνή οργανισμό, που συστάθηκε από 51 ιδρυτικά κράτη (ανάμεσα στα οποία και η Ελλάδα) στο Σαν Φρανσίσκο στις 26 Ιουνίου του 1945, και τέθηκε σε ισχύ στις 24 Οκτωβρίου του ίδιου έτους, μετά την κύρωση του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών από τα κοινοβούλια των κρατών μελών. Σήμερα αριθμεί 193 κράτη-μέλη.

Οι σκοποί του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών καταγράφονται στο Άρθρο 1 του Χάρτη, με την παράγραφο 3 να εντάσσει σε αυτούς την «ανάπτυξη και ενθάρρυνση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων χωρίς διάκριση φυλής, φύλου, γλώσσας ή θρησκείας».

Βασισμένη στους σκοπούς αυτούς, η Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε. υιοθέτησε στις 20 Νοεμβρίου 1989 και έθεσε σε ισχύ το Διεθνή Σύμβαση για τα Παιδιά και τα Δικαιώματά τους, το οποίο κατοχυρώνει νομικά στο διεθνές πεδίο μια σειρά θεμελιωδών δικαιωμάτων του παιδιού. Ως διεθνής σύμβαση, δεσμεύει όλα κράτη-μέρη που το έχουν υπογράψει και επικυρώσει. Τη Σύμβαση συνοδεύουν και δυο προαιρετικά πρωτόκολλα, σχετικά με τη συμμετοχή παιδιών σε ένοπλες συγκρούσεις και την πώληση παιδιών, την παιδική πορνεία, και την παιδική πορνογραφία. Στις 19 Δεκεμβρίου 2011, η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών ενέκρινε ένα τρίτο προαιρετικό πρωτόκολλο σχετικά με μια διαδικασία επικοινωνίας, το οποίο θα επιτρέψει σε μεμονωμένα παιδιά να υποβάλουν καταγγελίες σχετικά με συγκεκριμένες παραβιάσεις των δικαιωμάτων τους, βάσει της Σύμβασης και των δύο πρώτων προαιρετικών πρωτοκόλλων της.

3. Η Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού: Ρόλος και Αρμοδιότητες¹

Η Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού είναι ένα όργανο συγκροτούμενο από 18 ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες και προβλέπεται από τη Σύμβαση με σκοπό να επιβλέπει την εφαρμογή των διατάξεων της από τα κράτη μέρη. Όλα τα κράτη μέρη της Σύμβασης οφείλουν να

¹ Office of the High Commissioner on Human Rights (χ.χ.). Committee on the Rights of the Child. Διαθέσιμο στο: <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRC/Pages/CRCIndex.aspx> (Ανακτήθηκε στις 31/10/2020)

υποβάλλουν τακτικά στην Επιτροπή εκθέσεις σχετικά με την εφαρμογή των δικαιωμάτων της Σύμβασης στο εσωτερικό τους. Στην πράξη, τα κράτη μέρη οφείλουν να προσαρμόσουν τη νομοθεσία τους με τις διατάξεις της Σύμβασης. Αυτές οι εκθέσεις εξετάζονται από την Επιτροπή που στη συνέχεια εκδίδει και αποστέλλει στα ενδιαφερόμενα κράτη μέρη τις «Παρατηρήσεις» της επί αυτών. Συχνά η Επιτροπή ζητά από τα κράτη διευκρινίσεις ή κυρώσεις κι άλλων διεθνών συμβάσεων για την αποτελεσματικότερη εφαρμογή των δικαιωμάτων του παιδιού. Παράλληλα με τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, η Επιτροπή προχώρησε στην υιοθέτηση τριών προαιρετικών Πρωτοκόλλων. Το πρώτο αφορά στην ανάμειξη των παιδιών, κάτω των 18 ετών, στις ένοπλες συρράξεις, ενώ το δεύτερο σχετίζεται με την προστασία των παιδιών από την παιδική εμπορία, την παιδική πορνεία και την παιδική πορνογραφία. Επίσης, η Επιτροπή με την υιοθέτηση του Τρίτου Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση το 2014 δύναται να εξετάζει πλέον και ατομικές αναφορές σχετικά με παραβιάσεις των διατάξεων της Σύμβασης. ΤΤριτο πρωτόκολλο δεν το κ'υρωσε η Ελλάδα.

4. Το Άρθρο 19 της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του παιδιού²

«Άρθρο 19»:

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα νομοθετικά, διοικητικά, κοινωνικά και εκπαιδευτικά μέτρα, προκειμένου να προστατεύσουν το παιδί από κάθε μορφή βίας, προσβολής ή βιαιοπραγιών σωματικών ή πνευματικών, εγκατάλειψης ή παραμέλησης, κακής μεταχείρισης ή εκμετάλλευσης, συμπεριλαμβανομένης της σεξουαλικής βίας, κατά το χρόνο που βρίσκεται υπό την επιμέλεια των γονέων του ή του ενός από τους δύο, του ή των νόμιμων εκπροσώπων του ή οποιουδήποτε άλλου προσώπου στο οποίο το έχουν εμπιστευθεί. Αυτά τα προστατευτικά μέτρα θα πρέπει να περιλαμβάνουν, όπου χρειάζεται, αποτελεσματικές διαδικασίες για την εκπόνηση κοινωνικών προγραμμάτων, που θα αποσκοπούν στην παροχή της απαραίτητης υποστήριξης στο παιδί και σε αυτούς οι οποίοι έχουν την επιμέλειά του, καθώς και για άλλες μορφές πρόνοιας και

² Η επίσημη μετάφραση της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, όπως κυρώθηκε με τον ν.2101/1992. Διαθέσιμο στο: <https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=4bcbf83a2> (Ανακτήθηκε στις 18/10/2020).

για το χαρακτηρισμό, την αναφορά, την παραπομπή, την ανάκριση, την περίθαλψη και την παρακολούθηση της εξέλιξής τους στις περιπτώσεις κακής μεταχείρισης του παιδιού που περιγράφονται πιο πάνω, και, όπου χρειάζεται, για διαδικασίες δικαστικής παρέμβασης.».

5. Ανάλυση του Άρθρου 19 με βάση το 13ο Γενικό Σχόλιο της Επιτροπής³

Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού είναι μία Διεθνής Συνθήκη, η οποία αναγνωρίζει τα δικαιώματα του παιδιού και καθιερώνει έναν παγκόσμιο κώδικα για τη διασφάλισή τους εντός των Συμβαλλόμενων Κρατών. Τέθηκε σε ισχύ στις 2 Σεπτεμβρίου 1990.

Το Άρθρο 19 εστιάζει στην υποχρέωση των Συμβαλλόμενων Κρατών να λάβουν τα απαραίτητα νομοθετικά, διοικητικά, εκπαιδευτικά και κοινωνικά μέτρα, προκειμένου να διασφαλιστεί η προστασία του παιδιού από κάθε μορφή βίας, κακοποίησης ή παραμέλησης κατά την περίοδο που βρίσκεται στην επιμέλεια των γονιών του ή τρίτων προσώπων. Ταυτόχρονα, υπογραμμίζεται ο ρόλος που οφείλουν να διαδραματίζουν οι φορείς και τα αρμόδια όργανα προστασίας δικαιωμάτων των Συμβαλλόμενων Κρατών.

Το Γενικό Σχόλιο 13 εκδόθηκε από την Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών στις 18 Απριλίου του 2011 και παρέχει ερμηνευτική καθοδήγηση για την εφαρμογή του προαναφερθέντος άρθρου. Το εν λόγω κείμενο απαριθμεί τις διάφορες μορφές βίας που δύναται να υποστεί ένα παιδί και παραθέτει τις επιμέρους υποχρεώσεις των Συμβαλλόμενων Κρατών αναφορικά με την προστασία του. Συγκεκριμένα, τονίζεται η απαραίτητη συνεργασία μεταξύ των φορέων και των οργάνων προστασίας δικαιωμάτων, έτσι ώστε να οικοδομηθεί ένα ασφαλές περιβάλλον στο οποίο κάθε μορφή παιδικής βίας θα αντιμετωπίζεται αποτελεσματικά. Ο βασικός άξονας του Γενικού Σχολίου βασίζεται στην ολιστική προσέγγιση του θέματος που άπτεται με διαχωρισμό των μέτρων που θα πρέπει να λαμβάνονται σε προληπτικά, προστατευτικά και επανένταξης.

Το εν λόγω κείμενο ερμηνεύει το Άρθρο 19 της Σύμβασης υπογραμμίζοντας τη σημασία της πρόληψης, της αποκατάστασης και της ενδυνάμωσης των παιδιών με σκοπό την προάσπισή τους από κάθε βίαιη συμπεριφορά εις βάρος τους. Διασαφηνίζεται ότι η βία κατά των παιδιών δεν πρέπει να γίνεται ανεκτή υπό οποιεσδήποτε συνθήκες και ότι η προστασία τους απαιτεί μια

³ Για την μετάφραση του Γενικού Σχολίου βλ. Νάσκου - Περράκη Π., Τα Δικαιώματα του Παιδιού, τ. 4ος, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2023, σελ 310-349

UN Committee on the Rights of the Child. General Comment No. 13. Διαθέσιμο <https://www.refworld.org/legal/general/crc/2011/en/82269>

πολυεπίπεδη και συλλογική προσέγγιση που περιλαμβάνει την οικογένεια, το κράτος και την κοινωνία.

Αξίζει να σημειωθεί ότι ελάχιστες υποθέσεις έχουν εκδικαστεί βάσει του Άρθρου 19, καθώς δεν υπάρχει ένα ενιαίο διεθνές δικαστήριο που να εκδικάζει υποθέσεις της Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Παιδιού. Εντούτοις, χρησιμοποιείται συχνά ως κατευθυντήρια γραμμή σε δικαστικές υποθέσεις που αφορούν την παραμέληση, την κακοποίηση ή την εκμετάλλευση παιδιού, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη και τα Γενικά Σχόλια, όπως το 13ο, έτσι ώστε να ενισχύσουν την ερμηνεία τους αναφορικά με την προστασία του παιδιού.

6. Ειδικότερα Θέματα

6.1. Ένοπλες επιθέσεις σε σχολεία (School shootings)

Ως ένοπλη επίθεση σε σχολείο ορίζεται ένα περιστατικό κατά το οποίο κάποιος πυροβολεί και τραυματίζει ή σκοτώνει τουλάχιστον έναν μαθητή ή ένα μέλος του εκπαιδευτικού προσωπικού εντός των ορίων κάποιου εκπαιδευτικού ιδρύματος. Η επίθεση μπορεί να στοχεύει τόσο στην πρόκληση σωματικών βλαβών και τραυματισμών ή θανάτου σε πρόσωπα εκ του μαθητικού ή εκπαιδευτικού δυναμικού, όσο και στην πρόκληση φθοράς στις υποδομές του σχολικού ιδρύματος.

Οι ένοπλες επιθέσεις σε σχολεία συνιστούν σοβαρό πρόβλημα που αναγνωρίζεται και καταδικάζεται από τα Ηνωμένα Έθνη. Σύμφωνα με τον Οργανισμό, έχει παρατηρηθεί ραγδαία αύξηση στις επιθέσεις αυτού του είδους τα τελευταία χρόνια, με πάνω από 11.000 περιστατικά να καταγράφονται μεταξύ 2015 και 2019. Τα περισσότερα εξ αυτών, μάλιστα, καταγράφονται στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, ενώ στη λίστα ακολουθούν ο Καναδάς, η Γερμανία, η Φινλανδία και άλλα κράτη. Τα φαινόμενα αυτά έχουν τεράστιες επιπτώσεις στον ψυχισμό των ανθρώπων και κυρίως των μαθητών που γίνονται αυτόπτες μάρτυρες σε τέτοιου είδους γεγονότα, ενώ η ανησυχία δεν περιορίζεται μόνο στο σχολικό περιβάλλον αλλά εξαπλώνεται σε ολόκληρες κοινότητες, πόλεις και χώρες.

Αξίζει να αναφερθεί ότι η έξαρση τέτοιου είδους επιθέσεων κρίνεται συνήθως ως αποτέλεσμα συνδυασμού κοινωνικών, ψυχολογικών και περιβαλλοντικών παραγόντων των θυτών, όπως είναι τα ψυχικά προβλήματα, η κοινωνική απομόνωση, ο εκφοβισμός, η εύκολη πρόσβαση σε όπλα, αλλά και η επιρροή από τα μέσα ενημέρωσης. Οι δράστες συχνά αισθάνονται περιθωριοποιημένοι ή αναζητούν εκδίκηση, ενώ η εκτεταμένη κάλυψη των επιθέσεων στα ΜΜΕ μπορεί να λειτουργήσει ως αιτία έξαρσης φαινομένων μιμητισμού⁴.

Το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών έχει απευθύνει έκκληση για τον τερματισμό των ενόπλων επιθέσεων σε σχολεία, υπογραμμίζοντας την ανάγκη να διασφαλιστεί η συμμόρφωση με το Διεθνές Δίκαιο. Επιπρόσθετα, η στρατιωτική χρήση σχολείων από ένοπλες δυνάμεις ή ομάδες αποτελεί μία από τις πιο ανησυχητικές τάσεις, καθώς μετατρέπει τα σχολεία σε νόμιμους στρατιωτικούς στόχους. Μάλιστα, σε εμπόλεμες περιοχές, όπως για παράδειγμα αυτή της Γάζας, τα σχολεία δεν αποτελούν πλέον εκπαιδευτικά ιδρύματα αλλά μετατρέπονται σε καταφύγια ή και στόχους προς κατεδάφιση.

Μία ένοπλη επίθεση αυτόματα σηματοδοτεί σωματική και ψυχολογική βία. Εκτός από τις άμεσες επιπτώσεις πιθανού τραυματισμού ή πρόκλησης θανάτου σε άμαχο πληθυσμό, μία ένοπλη επίθεση προκαλεί σαφέστατα και ψυχικούς «τραυματισμούς» σε άτομα νεαρής ηλικίας. Η ψυχική υγεία των παιδιών είναι αδιαπραγμάτευτη, καθώς τα βιώματα και οι προσλαμβάνουσες των παιδικών χρόνων θα τους συνοδεύουν σε ολόκληρη τη ζωή τους. Όπως, άλλωστε, έχει επισημανθεί και από τον Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών, μακροπρόθεσμες επιπτώσεις του φαινομένου θεωρούνται τα αυξημένα ποσοστά διακοπής της εκπαίδευσης, η στρατολόγηση παιδιών σε ένοπλες ομάδες, καθώς και η έξαρση της βίας κατά των γυναικών⁵.

6.2 Σωματική κακοποίηση παιδιών

⁴ World Health Organization (WHO), 2023. Youth violence. Διαθέσιμο σε: : <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/youth-violence>.

⁵ United Nations, Violence against Children Διαθέσιμο σε: <https://www.ohchr.org/en/children/violence-against-children>.

Η σωματική κακοποίηση των παιδιών αναφέρεται σε σκόπιμα επιθετική ή βίαιη συμπεριφορά που προκαλεί σωματική βλάβη. Η κακοποίηση μπορεί να περιλαμβάνει ενέργειες όπως χτυπήματα, κλοτσιές, δάγκωμα, στραγγαλισμό, κάψιμο, τράνταγμα ή ξυλοδαρμό, που σε σοβαρές περιπτώσεις μπορεί να οδηγήσουν σε μόνιμες βλάβες, όπως τραυματική εγκεφαλική βλάβη, ή ακόμα και σε θάνατο.

Αξίζει να σημειωθεί ότι τα περιστατικά σωματικής βίας κατά των παιδιών παρουσιάζουν ανησυχητική αύξηση παγκοσμίως. Σύμφωνα με εκθέσεις διεθνών οργανισμών, εκατομμύρια παιδιά υφίστανται σωματική κακοποίηση κάθε χρόνο, τόσο στο οικογενειακό περιβάλλον όσο και σε ιδρύματα ή σχολεία. Παρόλο που ορισμένες περιπτώσεις αναφέρονται στις αρχές, πολλές παραμένουν αδήλωτες, είτε λόγω φόβου είτε λόγω κοινωνικής αποδοχής της βίας σε ορισμένες περιοχές. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (ΠΟΥ) εκτιμά ότι 1 στα 4 παιδιά έχει βιώσει σωματική βία, γεγονός που καθιστά την ανάγκη για δράση επιτακτική.

Η βία κατά παιδιών αποτελεί σοβαρό ζήτημα δημόσιας υγείας, παρά το γεγονός πως μέχρι στιγμής δεν έχουν αναπτυχθεί ευρέως άμεσα αποτελεσματικές μέθοδοι για την αντιμετώπισή της. Τα παιδιά, τα οποία γίνονται αποδέκτες της κακοποίησης, συχνά αισθάνονται αβοήθητα και απομονωμένα, ενώ ταυτόχρονα είναι επιρρεπή σε πολλές ασθένειες με ψυχολογικό υπόβαθρο, όπως κατάθλιψη, διαταραχές διατροφής, διαταραχή μετατραυματικού στρες, αγχώδεις διαταραχές και προβλήματα με τη χρήση ουσιών. Πολλά παιδιά που έχουν υποστεί σωματική κακοποίηση συχνά παρουσιάζουν κοινωνική απόσυρση, συναισθηματική αποστασιοποίηση και προβλήματα στις διαπροσωπικές τους σχέσεις, ενώ εμφανίζουν επιθετική συμπεριφορά και συναισθηματική απορρύθμιση. Αυτό οδηγεί στην απόρριψη από τους συνομηλίκους και τη χαμηλότερη δημοτικότητα τους. Επιπλέον, υπάρχει αυξημένη πιθανότητα να εμπλακούν με αποκλίνουσες παρέες κατά την εφηβεία, γεγονός που αυξάνει τον κίνδυνο παραβατικής συμπεριφοράς στο μέλλον. Η σωματική κακοποίηση δεν είναι ένα πρωτοφανές φαινόμενο, ωστόσο η σκληρότητα και οι διαστάσεις του δε παύουν να λαμβάνουν καθημερινά τρομακτικές διαστάσεις.

Η σωματική κακοποίηση των παιδιών, σύμφωνα με την UNICEF, λαμβάνει χώρα συχνά στα μέρη όπου τα παιδιά θα έπρεπε να είναι ασφαλή και προστατευμένα, όπως το σπίτι, το σχολείο και η

ευρύτερη κοινότητα στην οποία ανήκουν⁶. Εκτός αυτού, η οργάνωση Save the Children επισημαίνει την ανάγκη παγκόσμιας επαγρύπνησης με στόχο την εξάλειψη της σωματικής κακοποίησης και την προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών ως μόνης λύσης για την υγιή ανατροφή τους.

Είναι σημαντικό να αναγνωριστεί η ανάγκη για προληπτικά μέτρα και εκπαίδευση των ενηλίκων σχετικά με τη διαχείριση της παιδικής συμπεριφοράς χωρίς τη χρήση βίας. Η ευαισθητοποίηση των γονέων, των δασκάλων και των κοινωνικών λειτουργών μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην πρόληψη της σωματικής κακοποίησης. Η εισαγωγή προγραμμάτων εκπαίδευσης σε σχολεία και κοινότητες που προωθούν την κατανόηση των δικαιωμάτων των παιδιών και την ανάπτυξη θετικών μεθόδων ανατροφής μπορεί να μειώσει τα περιστατικά βίας. Η δε δημιουργία ενός υποστηρικτικού περιβάλλοντος που προωθεί τη στοργική φροντίδα και την επικοινωνία χωρίς τη χρήση βίας μπορεί να αποτρέψει τη σωματική κακοποίηση από την πηγή της.

Το διεθνές δίκαιο διασφαλίζει βάσει του άρθρου 19 της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού την προστασία του παιδιού από κάθε μορφή βίας συμπεριλαμβανομένης και της σωματικής βίας. Παρά ταύτα, η κρατική νομοθεσία του κάθε κράτους είναι αυτή που καθορίζει τον τρόπο εφαρμογής της Σύμβασης εντός των ορίων του Κράτους. Με άλλα λόγια, κάθε κράτος επιλέγει τον τρόπο δράσης του για την εξάλειψη περιστατικών βίας με θύματα παιδιά, πάντοτε με γνώμονα τις αρχές του διεθνούς δικαίου και τα οριζόμενα στις συναφθείσες διεθνείς συμβάσεις. Η διεθνής κοινότητα βρίσκεται σε συνεχή ανησυχία, κάνοντας συχνά παρατηρήσεις και ενθαρρύνοντας τα κράτη να σέβονται και να αναγνωρίζουν τα δικαιώματα του Παιδιού και να τα προστατεύουν από όποιον τα επιβουλεύεται⁷.

6.3 Παιδιά στρατιώτες

⁶ UNICEF, 2024. *Child protection*. Διαθέσιμο σε: <https://www.unicef.org/child-protection>

⁷ International Criminal Court, Office of the Prosecutor of the International Criminal Court publishes new Policy on Children: Statement by ICC Prosecutor Karim A.A. Khan KC <https://www.icc-cpi.int/news/office-prosecutor-international-criminal-court-publishes-new-policy-children-statement-icc>

Ως «παιδιά στρατιώτες» ορίζονται τα άτομα ηλικίας κάτω των δεκαοκτώ ετών τα οποία στρατολογούνται είτε από τα κράτη στα οποία ανήκουν, είτε από ένοπλες ομάδες με σκοπό τη συμμετοχή τους σε πολεμικά γεγονότα ή επιθέσεις. Τα παιδιά αυτά βιώνουν εκτεταμένη κακοποίηση και εκμετάλλευση, αφού όχι μόνο μετέχουν των πολεμικών συρράξεων, αλλά πολλές φορές χρησιμοποιούνται και ως αχθοφόροι, κατάσκοποι, φύλακες ή μάγειρες του στρατιωτικού δυναμικού. Θύματα του φαινομένου δεν είναι μόνο τα νεαρά αγόρια, αλλά και τα κορίτσια που συχνά εξαναγκάζονται σε σεξουαλικές πράξεις δίχως τη συναίνεσή τους.

Πρακτικά, είναι αδύνατο να γνωρίζουμε πόσα παιδιά έχουν στρατολογηθεί, αλλά σε θεωρητικό επίπεδο ο αριθμός υπολογίζεται στις 250.000 παιδιών, με ποσοστό 40% να απαρτίζεται από κορίτσια. Οι λόγοι για τους οποίους οι ένοπλες ομάδες στρατολογούν παιδιά είναι, κατά βάση, οικονομικοί, αλλά και ψυχοκοινωνικοί, αφού ένα παιδί, συγκριτικά με έναν ενήλικα, είναι πιο εύκολα χειραγωγίσιμο και ψυχολογικά πιο ευάλωτο. Στην πλειονότητα των περιπτώσεων, τα παιδιά αυτά απάγονται με τη βία από το οικογενειακό τους περιβάλλον με σκοπό την ένταξή τους σε στρατιωτικές μονάδες. Εντούτοις, έχει παρατηρηθεί και το φαινόμενο επιλογής από το ίδιο το παιδί συμμετοχής του σε μία ένοπλη ομάδα, αποσκοπώντας στην άμεση διαφυγή του από τη φτώχεια, στην εξασφάλιση προστασίας, ακόμα και στην εκδίκηση.

Σαφέστατα, δεν είναι εξασφαλισμένη η επανένταξη στην κοινωνία μετά τον πόλεμο. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις παιδιών που στιγματίστηκαν ανεπανόρθωτα, με αποτέλεσμα να μην γίνονται δεκτά στην κοινότητά τους μετά την επιστροφή τους ακόμα και αν η στρατολόγησή τους ήταν αποτέλεσμα χρήσης βίας και όχι εκούσιας ένταξης⁸.

Από τη δεκαετία του 1970 τέθηκαν σε ισχύ διεθνείς συμβάσεις οι οποίες περιόριζαν τη συμμετοχή των παιδιών σε ένοπλες συγκρούσεις, ωστόσο, η μη κυβερνητική οργάνωση “Child Soldiers International” αναφέρει ότι η εκμετάλλευση των παιδιών σε στρατιωτικές δυνάμεις και η ενεργός συμμετοχή τους σε ένοπλες συγκρούσεις είναι ευρέως διαδεδομένη μέχρι και σήμερα.

⁸Πεχτελίδης, Γ. (2015), Κοινωνιολογία της Παιδικής Ηλικίας,σελ. Έκδοση: Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις

Υπάρχουν αρκετές γνωστές υποθέσεις που αφορούν την εκδίκηση παιδιών-στρατιωτών. Οι υποθέσεις αυτές εκδικάζονται, κατά βάση, από το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο (ΔΠΔ) και από Ειδικά Δικαστήρια για εγκλήματα πολέμου.

Την σημαντικότερη υπόθεση που αφορά παιδιά-στρατιώτες συνιστά η υπόθεση Thomas Lubanga Dyilo. Ο Lubanga, ηγέτης της Ένωσης Κονγκολέζων Πατριωτών (UPC) στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, καταδικάστηκε από το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο το 2012 σε 14 χρόνια κάθειρξη για εγκλήματα πολέμου. Η ποινή του επικεντρώθηκε στην στρατολόγηση και εκμετάλλευση παιδιών κάτω των 15 ετών κατά το διάστημα μεταξύ 2002 - 2003.

Η στρατολόγηση παιδιών για ένοπλες συγκρούσεις συνιστά σοβαρότατη παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του διεθνούς δικαίου, γεγονός που αποδεικνύεται από τα οριζόμενα στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού και από τη νομολογία του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου (ΔΠΔ) που αναγνωρίζουν τη στρατολόγηση ανηλίκων ως έγκλημα πολέμου. Η διεθνής κοινότητα καταδικάζει την πρακτική αυτή και εργάζεται μέσω διεθνών οργανισμών για την προστασία των παιδιών σε περιοχές σύγκρουσης.

Σε εθνικό επίπεδο, πολλές χώρες έχουν ενσωματώσει τις διεθνείς διατάξεις στη νομοθεσία τους. Οι νόμοι αυτοί προσφέρουν τη δυνατότητα δίωξης των στρατολογητών, ενώ οι διεθνείς οργανώσεις βοηθούν τα θύματα να επανενταχθούν στην κοινωνία. Η προστασία των παιδιών από τη στρατολόγηση είναι προτεραιότητα για τη διεθνή κοινότητα, η οποία αναγνωρίζει τη σημασία της διασφάλισης των δικαιωμάτων των παιδιών σε περιόδους πολέμου.

7. Ερωτήματα προς συζήτηση

- 1) Πώς θα μπορούσε η διεθνής κοινότητα να εκμηδενίσει τα περιστατικά ένοπλων επιθέσεων στα σχολεία και ποιο ρόλο μπορεί να διαδραματίσει η εκπαίδευση στην πρόληψη και αποτροπή τους;
- 2) Με ποιους τρόπους μπορούν τα κράτη μέλη να συμβάλλουν στην εξάλειψη περιστατικών σωματικής κακοποίησης των παιδιών;

3) Πως θεωρείτε πως πρέπει να αντιμετωπιστεί από τα Κράτη Μέρη το φαινόμενο στρατολόγησης παιδιών από ένοπλες ομάδες και με ποιους τρόπους μπορούν στηρίζουν τα παιδιά κατά την επανένταξή τους στην κοινωνία μετά την απελευθέρωσή τους από αυτές;

8. Ηλεκτρονικές πηγές και ενδεικτικές επιλογές για πρόσθετη μελέτη

- Νάσκου-Περράκη Π., Τα Δικαιώματα του Παιδιού., τ. 4ος, Εκδόσεις Σάκκουλα 2023
- Πεχτελίδης, Γ. (2015), Κοινωνιολογία της Παιδικής Ηλικίας,σελ.88 Έκδοση: Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις
- Η επίσημη μετάφραση της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, όπως κυρώθηκε με τον ν.2101/1992. Διαθέσιμο στο: <https://www.refworld.org/cgi-bin/tehis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=4bcbf83a2>
- Επίτροπος Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού, Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Διαθέσιμο σε: https://www.childcom.org.cy/ccr/ccr.nsf/DMLrights_gr/DMLrights_gr?opendocument
- Lawspot, Άρθρο 19 - Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Διαθέσιμο σε: <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/n-2101-1992/arthro-19-diethnis-symvasi-gia-ta-dikaiomata-toy-paidioy>
- Office of the High Commissioner on Human Rights (χ.χ.). Committee on the Rights of the Child. Διαθέσιμο στο: <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRC/Pages/CRCIndex.aspx>
- UN Committee on the Rights of the Child. General Comment No. 13. Διαθέσιμο <https://www.refworld.org/legal/general/crc/2011/en/82269>
- World Health Organization (WHO), 2023. Youth violence. Διαθέσιμο σε: : <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/youth-violence>.
- United Nations, Violence against Children Διαθέσιμο σε: <https://www.ohchr.org/en/children/violence-against-children>.

- UNICEF, 2024. *Child protection*. Διαθέσιμο σε: <https://www.unicef.org/child-protection>
- International Criminal Court, Office of the Prosecutor of the International Criminal Court publishes new Policy on Children: Statement by ICC Prosecutor Karim A.A. Khan KC <https://www.icc-cpi.int/news/office-prosecutor-international-criminal-court-publishes-new-policy-children-statement-icc>
- Unicef,(γ.γ) Children recruited by armed forces or armed groups. Διαθέσιμο σε: <https://www.unicef.org/protection/children-recruited-by-armed-forces>